2019

SANSKRIT

[General]

PAPER – I

Full Marks : 90

Time : 3 hours

The figures in the right hand margin indicate marks

Candidates are required to give their answers in their own words as far as practicable

Illustrate the answers wherever necessary

1. यथेच्छमेकस्य प्रश्नस्योत्तरं देयम्— 10 × 1

যে কোন *একটি* প্রশ্নের উত্তর দাও :

(*a*) व्यसनं किम् ? विभागपुरःसरं विविधव्यसनानां स्वरूपं तथा तानि कथं दुरन्तानि आलोच्यत्ताम् ।

ব্যসন কি ? বিবিধ ধরণের ব্যসনের স্বরূপ আলোচনা পূর্বক সেগুলি কেন দুরন্ত আলোচনা কর ।

(*b*) दुर्गः कतिविधः ? मनुमतमनुसृत्य विविध–दुर्ग–विषये संक्षेपेण आलोच्यताम् ।

দুর্গ কয় প্রকার ? মনুমতকে অনুসরণ করে বিবিধ প্রকার দুর্গ বিষয়ে সংক্ষেপে আলোচনা কর ।

2. सप्रसङ्गमेकस्य व्याख्या कार्या— 7 × 1

যে কোন *একটি* শ্লোকের প্রসঙ্গ উল্লেখপূর্বক ব্যাখ্যা কর ঃ

(*a*) बालोऽपि नावमन्तव्यो मनुष्य इति भुमिपः ।
महती देवता ह्येषा नररूपेण तिष्ठति ।।

(*b*) अद्यात् काकः पुरोडाशं श्वावलिह्यद्धविस्तथा ।
स्वाम्यश्च न स्यात् कस्मिंश्चित् प्रवर्तेताधरात्तरम् ।।

3. यथेच्छं प्रश्नचतुष्टयं समाधेयम्— 2 × 4

যে কোন *চারটি* প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

(*a*) केषां देवानामंशग्रहणेन राजा सृष्टोऽभवत् ।

কোন কোন দেবতার অংশ নিয়ে রাজা সৃষ্ট হয়েছে ।

(*b*) कः राजानमसृजत् ? किमर्थं तस्येयं सृष्टिः ?

কে রাজাকে সৃষ্টি করেছে ? এবং কেন ?

(*c*) कः कदा, किमर्थं दण्डं सृष्टवान् ?

কে কখন কিসের জন্য দন্ড সৃষ্টি করেছিলেন ?

(*d*) उपायचतुष्टयं किम् ?

উপায়চতুষ্টয় কি ?

(*e*) विनयात् के राजानः राज्यं प्राप्तवन्तः ?

বিনয়ের কারণে কোন কোন রাজা রাজ্য লাভ করেছিলেন ?

(*f*) मात्स्यन्यायः कः ?

মাৎস্যন্যায় কি ?

4. यथेच्छं एकस्य प्रश्नस्योत्तरं देयम् — 10 × 1

যে কোন *একটি* প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

(*a*) कुमारसम्भवमहाकाव्यस्य प्रथमसर्गानुसारं गिरिराजहिमालय-स्यैश्वर्यवर्णनं कुरु ।

কুমারসম্ভবমহাকাব্যের প্রথমসর্গানুসারে গিরিরাজ হিমালয়ের ঐশ্বর্য্য বর্ণনা কর ।

(*b*) कुमारसम्भवमहाकाव्यस्य प्रथमसर्गस्य प्रतिपाद्य विषयः संक्षेपेण आलोच्यताम् ।

কুমারসম্ভবমহাকাব্যের প্রথমসর্গের প্রতিপাদ্য বিষয় সম্বন্ধে সংক্ষেপে আলোচনা কর ।

5. सप्रसङ्गमेकस्य व्याख्या कार्या — 7

প্রসঙ্গ উল্লেখপূর্বক যে কোন *একটি* ব্যাখ্যা কর ঃ

(*a*) अस्त्युत्तरस्यां दिशि देवतात्मा हिमालयो नाम नागाधिराजः ।
पूर्वापरौ तोयनिधी वागाह्य स्थितः पृथिव्या इव मानदण्डः ।।

(*b*) दिने दिने सा परिवर्धमाना लब्धोदया चान्द्रमसीव लेखा ।
पुपोष लावणयमयान् विशेषान् जोत्स्तान्तराणीव कालान्तराणि ।।

6. यथेच्छं प्रश्नचतुष्टयं समाधेयम् — 2 × 4

যে কোন *চারটি* প্রশ্নের উত্তর দাও ঃ

(*a*) कुमारसम्भवमिति महाकाव्यं कस्य रचना ? तस्यापरैकस्य महाकाव्यस्य नाम लिख्यताम् ।

কুমারসম্ভবম্ মহাকাব্য কার রচনা ? তার অপর একটি মহাকাব্যের নাম লেখ ।

(*b*) हिमालयः कः आसीत् ? तस्य पत्न्याः नाम किम् ?

হিমালয় কে ছিলেন ? তার পত্নীর নাম কি ?

(*c*) पार्वत्याः वदनं कीदृशमासीत् ?

পার্বতীর মুখমন্ডল কিরূপ ছিল ?

(*d*) नारदः कथं हिमालयस्य सदनमागतवान् ?

নারদ কেন হিমালয়ের সদনে গিয়েছিলেন ?

(*e*) कुमारसम्भवमहाकाव्ये नायकः कः ? प्रतिनायकः वा कः ?

কুমারসম্ভব মহাকাব্যের নায়ক কে ? প্রতিনায়কই বা কে ?

(*f*) कथं हिमालयः पृथिव्याः मानदण्डरूपेण कथितः ?

কেন হিমালয়কে পৃথিবীর মানদণ্ড বলা হয় ?

7. येषां केषामपि पञ्चानां रूपाणि लिख्यत्ताम्— 1×5

যে কোন পাঁচটির রূপ লেখ ঃ

(*a*) नर-शब्दस्य सम्बोधनस्यैकवचनम् ।

(*b*) मति-शब्दस्य द्वितीयायाः बहुवचनम् ।

(*c*) कवि-शब्दस्य षष्ठ्याः द्विवचनम् ।

(*d*) युष्मद्-शब्दस्य चतुर्थ्याः एकवचनम् ।

(*e*) तत्-शब्दस्य (स्त्रीलिङ्गे) द्वितीयायाः एकवचनम् ।

(*f*) नदी-शब्दस्य सम्बोधनैकवचनम् ।

(*g*) श्रीमत्-शब्दस्य तृतीयायाः बहुवचनम् ।

(*h*) कर्मन्-शब्दस्य (स्त्रीलिङ्गे) द्वितीयायाः बहुवचनम् ।

8. यथेच्छं पञ्चानां रूपाणि लिख्यन्ताम्— 1 × 5

যে কোন *পাঁচটির* রূপ লেখ ঃ

(*a*) भू-धातोः लोटि प्रथमपुरुषैकवचनम् ।

(*b*) गम्-धातोः लृटि उत्तमपुरुषस्य बहुवचनम् ।

(*c*) पत्-धातोः विधिलिङि मध्यमपुरुषद्विवचनम् ।

(*d*) दश-धातोः लटि मध्यमपुरुषैकवचनम् ।

(*e*) हन्-धातोः लोटि मध्यमपुरुषैकवचनम् ।

(*f*) भी-धातोः लटि प्रथमपुरुषद्विवचनम् ।

(*g*) शी-धातोः लटि मध्यमपुरुषबहुवचनम् ।

(*h*) शास्-धातोः लङि मध्यमपुरुषबहुवचनम् ।

9. यथेच्छं चतुष्टयस्य सन्धिविधानं क्रियताम्— 1 × 4

যে কোন *চারটি* সন্ধিবিধান কর ঃ

मुने + आगच्छ, नदी + इच्छामती, तत् + करः, एक + एकः, ते + एव, वाक् + हरिः, रामः + चिनोति ।

10. (*a*) व्यासवाक्येन सह समासः निर्णीयताम् (द्वयोः) — 2 × 2

যে কোন *দুটির* ব্যাসবাক্যের সাথে সমাস নির্ণয় কর :

वीणापाणिः, भुतवलिः, उपगिरि, यथाविधि, पितरौ ।

(*b*) यस्य कस्यापि रेखाङ्कितपद–चतुष्टयस्य कारक–विभक्तयोः निर्णयः क्रियताम् — 1 × 4

যে কোন *চারটি* রেখাঙ্কিত পদের কারকবিভক্তি নির্ণয় কর :

(*i*) बालकः गच्छति ।

(*ii*) प्रभुः भृत्येन कार्यं कारयति ।

(*iii*) ग्रामं गच्छन् तृणं स्पृशति ।

(*iv*) पुष्पाणि स्पृह्यति ।

(*v*) अग्नेः माणवकं वारयति ।

(*vi*) हरये नमः ।

(*vii*) पुत्रेण सह पिता गच्छति ।

(*c*) यथेच्छं चतुर्णां सिद्धिरूपं लिख्यताम् — 1 × 4

যে কোন *চারটির* সিদ্ধ রূপ লেখ :

मनु+अण्, गम्+तुमुन्, आ–गम्+ल्यप्, प्रशस्य+ईयसुन, कृ+ण्वुल्, आ–हृ+धञ्, पच्+क्तवाच्, वृते् + शानच् ।

(*d*) यथेच्छं चतुष्टयमेकशब्देन प्रकाश्यताम् — 1 × 4

যে কোন *চারটি* এককথায় প্রকাশ কর ঃ

(*i*) पुनःपुनः नृत्यति

(*ii*) जाया च पतिश्च

(*iii*) भृशं क्रन्दति

(*iv*) जीवितुमिच्छति

(*v*) गङ्गायाः अपत्यं पुमान्

(*vi*) जनानां समुहः

(*vii*) मनसा कृतम्

(*viii*) मासे भवः

11. संस्कृतभाषया देवनागर्या च एकस्य अनुवादः क्रियताम् — 10 × 1

(*a*) কোন এক ব্যক্তি কোন একগ্রামে তার বন্ধুর বাড়ি যাচ্ছিল । পথে যেতে যেতে দুটো পথের মাঝে এসে সে পথ নির্ণয় করতে পারল না । সে এক বৃদ্ধ ব্যক্তিকে জিজ্ঞাস করল ''আপনি হরিপুর গ্রাম কোথায় জানেন ? যদি জানেন দয়া করে বলুন । তখন বৃদ্ধজন বললেন, আপনি অতি অলস । কিছুদূর গেলে আপনি স্বয়ং হরিপুর পেয়ে যাবেন ।

A man was going to his friends house in a Village. Coming to a crossing of two streets he could not decide the way. He asked an old man "Do you know the village Haripur ? It so, kindly direct". The old man replied "why do you look idle ? You yourself will come to know after. You have a few steps.

(*b*) রামায়ণের কাহিনী অখিলবিশ্বের সমগ্র দেশের সমস্ত শিক্ষিত জনেরা শুনেছেন । রামায়ণ বাল্মীকি দ্বারা বিরচিত । গল্পের প্রতিটি চরিত্র সুষ্ঠরূপে চিত্রিত হয়েছে । ভারতীয়রা রামচন্দ্রকে একজন আদর্শ রাজা, আদর্শ পুত্র ও আদর্শ মানুষরূপে স্বীকার করেছেন । কৃত্তিবাস রামায়ণের বঙ্গানুবাদ করেন ।

The story of the Ramayana has been heard by the educated persons of all countries of the world. The Ramayana was compossed by Valmiki. The characters have been portrayed there in an execllent manner. the people of Bharata have accepted Ramchandra as an ideal king an ideal son and an ideal man. Krittivasa has translated this work into Bengali.